

Následkom uzavretia slovenského národného zhromaždenia s T. Sv. Martine:

Ján Francisci v. r., predseda slovenského národného zhromaždenia. Vilém Paulíny-Tóth v. r., zapisovateľ. Ján Gottschár v. r., opát a školský radca. Štefan Závodník v. r., farár a dekan. Alexander Pongrác v. r., farár a dekan. Dr. Miloslav Hurban v. r., c. a. v. farár. Štefan Daxner v. r., statkár a pravotár. Ondrej Michal Mudroň v. r., doktor práv. Štefan Hyroš v. r., farár. Samuel Novák v. r., Ján Moravčík v. r., Ludevít Turzo Nosický, v. r., Ondrej Hodža v. r., ev. farár, Ján Jesenský, v. r., Dord Matúška v. r., Ján Polárik v. r., duchovník a spisovateľ.

87

Uzavretia Slovenského národného zhromaždenia v Martine.

Uverejnené v diele Slovenské národné zhromaždenie v Turč. Sv. Martine roku 1861 pod záhlavím Zápisnica Slovenského národného zhromaždenia, str. 73 a n. Uverejňujeme iba uzavretia.

Uzavretia Slovenského národného zhromaždenia vznikli ako výsledok rokovaní o Daxnerovom návrhu Memoranda a väčšina z nich sa dostala do jeho textu, schváleného v záverečnej fáze zasadnutia. Niektoré z nich však obsahujú rozhodnutia, ktoré neboli do Memoranda poňaté. Ide najmä o politické noviny, stanovy Matice slovenskej, o zriadenie generálneho školského povereníctva.

Slovenské národné zhromaždenie rieši a uzaviera:¹

II. Žiadať výslovne, zjavne a slávnostne, aby osobnosť národa slovenského sľa národa samostatného, jednocelistvého, slobodného — v tej miere a úcte, v tom rade a práve ako osobnosť maďarského alebo ktoréhokoľvek iného národa vo vlasti uhorskej, ncináč i reč slovenská — ako národnej osobnosti tej podstatná známka a ducha národu vlastného vyslovenie a spredmetnenie, ako orgán obcovania a vzdelanosti, teda v záujmoch vlasti celej veľa dôležitý a neceniteľný, za reč vlastenskú, tej úcty, toho radu a práva hodnú, ktoré dáva sa reči maďarskej alebo ktorejkoľvek inej vo vlasti uhorskej — uznaná bola,

ktoré uznanie osobnosti a reči národa slovenského — pre spravodlivé udôstojnenie veci, ako i pre irečitú hodnovornosť a stálosť práva, zákonom pozitívnym vyslovené a v listinách kráľovských, korunovacích a úvodných, zároveň s inými životnými, podstatnými právami krajinskými vnesené — tak slovom svätým krajiny a kráľa spečatené a posvätené byť má.

Všetko to najmä tým cieľom, aby táže osobnosť a reč národa slovenského proti zlomyselným útokom nepriateľov svornosti národov, ktoré posledné slová národné slovenské zhromaždenie so slávnostným dôrazom opätuje, zabezpečená bola.

¹ Prvé obšírne rozhodnutie sme vypustili. Týkalo sa návrhu Memoranda predloženého Daxnerom a rozhodnutia o voľbe výboru, ktorý mal na jeho podklade vypracovať definitívny návrh Memoranda pre plénum slovenského národného zhromaždenia.

III. Žiadať výslovné, zjavne a slávnostne, aby v spojitosti s riešením a uzavretím jeho predošlým, pod číslom II., osobnosť národa slovenského uznaná bola v priestore tom, ktorý ona, ako súvislá, nepretržitá masa skutočne zaujíma, žiadať, aby priestor ten v zákonoch — úradných knihách a listinách a akýchkoľvek zhromaždeniach krajiniských a dŕžavných — verejných, vlastných meno: Hornouhorského slovenského okolia nosiť smel a mal: žiadať zároveň, aby pri nastávajúcej organizácii krajiny, stolice s Okolím tým hraničiace, v ktorých Slováci s inorodými susedia, podľa národnosti zaokrúhlené boli.

IV. Žiadať zjavne, slávnostne a neústupne, aby v obvode Okolia, národ slovenský zosobňujúceho, jedine a výlučne reč slovenská zákonom krajiniským uznaná a ustanovená bola za žľab ten, ktorým tok života verejného, občianskeho, cirkevného a školského prúdiť sa má — dľa ktorého zákona teda reč slovenská v priestore národa slovenského, v dome svojom, nesmela by na užší okres, na úlohu slúžky obmedzená — ale musela by tak upravená byť, ako život národa samého v medziach svojich upravený je.

V. Žiadať slávnostne, úctivo i neústupne, aby pri nastávajúcim zriadení krajiny a stolíc v Okolí slovenskom jeden odvolací súd, taktiež aspoň jeden zmenkový súd, pri ktorých by úradná reč slovenská bola, utvorený bol, aby pri najvyššom súde krajiniskom taktiež i pri najvyšších správnych dikastériách krajiniských mužovia obecnou mienkou slovenskou za národovcov slovenských uznaní — nasledovne i v reči slovenskej dokonale zbehli v pomere počtu obyvateľstva ako referenti s potrebným osobníctvom postavení boli, ktorí by tam nielen úradné práce konali, ale spolu v čas potreby i záujmy slovenského národa zastávali.

VI. Žiadať slávnostne a neunavene, aby v zmysle tomže a tou istou platnosťou, ako vyslovené je v punkte najbližšie predchádzajúcom, moc zákonodarná krajiny uhorskej a dŕžavy rakúskej zriadiť ráčila v Okolí slovenskom poverenie školské generálne, ktoré by, vážnosťou a právom najvyššieho dozorstva vystrojené, pri spravdливom ohľade na vierovyznanskú stranu učných ústavov — zostavené z mužov verejnou mienkou slovenskou za priateľov národa slovenského uznaných a vyznávaných a reči slovenskej, v tomto povolaní úradne užívanou byť majúcej, pravidelne vedomých — náukozdelne právo reči slovenskej v školách vyšších, nižších i pospolitých — ako to pod číslom IV. zápisnice tejto žiadostou ráznou vyslovené nachodí sa — obhajovať — ďalej prednášky mluvnice a literatúry slovenskej na všetkých školách slovenských s dostatočným, dôležitosti predmetu primeraným počtom hodín pozorným a bedlivým okom strážiť, dokiaľ na školách slovenských žiaci bez rozdielu národnosti nútení budú poslúchať o jazyku a písomníctve maďarskom a nemeckom, dotiaľ cestou primeranou a horlivo vymáhať, aby na školách inonárodných štúdium reči a literatúry slovenskej bezvýnimčne, sta obligátne — v tej miere, ako to na školách slovenských zákonom ustanovené je ohľadom na reči a literatúry tamých inonárodných spoluvlastencov — zákonom uvedené a zabezpečené bolo; naposledy a zvlášte — o to, aby výchova mládeže slovenskej vo vedách i povedomí, v zásadách i vyvinovaní rázu duchom národným, v prospech a česť národa slovenského vedená bola, celou silou pracovať, — za kresťanskú, národnú a vlasteneckú povinnosť pokladala si a pokladať musia.

VII. Na patričnom vysokom mieste žiadať o zákonitý nariadenie, dľa ktorého by určite a zreteľne vyslovilo sa, že — ponevác pod diplomatičnosťou reči maďarskej, na tento čas v tej akosti postavenej, žiadne nadprávie a žiadna zvláštna prednosť nero-

zumie sa, ani preto národ a jazyk maďarský žiadnu akúkoľvek výsadnú oprávnenosť osobovať si nesmie, ale pod spomenutým názvom jedine prostriedok uzrozenia sa v politickom zväzku a obchode medzi národmi rozličných jazykov označený jest, — reč diplomatická, na tento čas maďarská, miesto môže mať poľahom na národ slovenský len za hranicami Okolia slovenského, a tak teda: predne, v dopisoch so stolicami neslovenskými a neslovanskými, potom vo vnútornom úradovaní a vzájomnom úradnom obchode najvyšších správnych a súdnych vrchností krajinských, ktorých úkol na celú krajinu sa vzťahuje, výslovne poznamenávajúc pritom, že nepatria sem záležitosti stránok, ktoré vždy v patričnej reči národnej vyrádzované byť majú, naposledy, na spoločnom krajinskom sneme, nevytvárajúc pri tomto poslednom užívanie iných rečí krajinských.

V rozvinutí a prevedení ďalšom zásady vyšespomenutej, že reč diplomatická — nateraz maďarská — tam, kde nie je vlastnou rečou národa, nesmie si osobovať právo reči národnej, že teda nesmie ani na piaľ zaujať z práva toho, ktoré inej reči národnej patrí, a tak že jej medze a práva počínajú sa tam, kde výlučne medze a práva reči národnej prestávajú.

VIII. Žiadať totiž slávnostne a pevne, aby články snemové, ktoré sa s rovnoprávnosťou a slobodou národov nezrovnávajú, menovite článok 16. z roku 1791, článok 7. roku 1792, článok 4. roku 1805, článok 3. z roku 1836, článok 6. z roku 1840, článok 2. z roku 1844, paragraf 5. článku 3. z roku 1848 a článok 16. litera *e* z roku 1848, zákonom — pozitívnym — nerieknuc preinačené — ale vyzdvihnuté, zrušené boli.

IX. Na vysokom, kde patrí a náleží miestne, dôrazne a neústupne žiadať osnovu zákonov v rečiach národných pre všetky národy, menovite ale v reči slovenskej pre národ slovenský hneď na sneme samom zhotovenú a vydávanú, autentičnú a hodnovernú.

X. Žiadať slávnostne a neodvolateľne, aby k náležitému politickému a právnomu vychovávaní a vzdelávaniu slovenskej mládeže v príhodnom meste slovenskom akadémia právnická a mimo toho katedra reči a literatúry slovenskej na univerzite peštianskej, a síce na útraty krajinské založené boli, a žiadať taktiež a zároveň, aby ústavy literárne napospol z krajinských dôchodkov, pomerne s počtom obyvateľstva slovenského, alebo v tej miere, ako to inorodým učilištiam povolené je a bude, podporovali sa.

XI. Jadrným a ráznym slovom žiadať, aby národu slovenskému literárne a mravovzdelávateľné spolky právom slobodnej asociácie zakladať a k cieľom tým potrebné príspevky zbierať vždy dovoľené bolo.²

XII. Žiadať a požadovať, teraz i vždy, aby obciam slovenským v živle inonárodnom, ako i obciam inonárodným, v stoliach slovenských osihotným a vyhraničiť sa nemohúcim, už následkom samosprávy občianskej im náležiacie právo to, v obvode občianskeho života svojho reč svoju vlastnú užívať a národnosť svoju slobodne pestovať a vzdelávať zákonom zabezpečené bolo.

² Tu mali na mysli účastníci memorandového zhromaždenia predovšetkým obnovu tých spolkov, ktoré vznikli v predmarcovom období (1848) z iniciatívy niektorých štúrovcov, ako boli napr. spolky miernosti, čitateľské spolky a pod.

XIII. Žiadať teraz a žiadať napotom vždy znova, aby pri očakávanom reorganizovaní tabuly veľmožov, jestli by sa také na základe záujmov stalo, pri tom, mimo iných záujmov i záujmy národnosti a menovite našej slovenskej národnosti do ohľadu vzaté a pomerne zastúpené boli.

XIV. Slávnostné a hlasité osvedčenie, že záujmy národa slovenského ohľadom slobody občianskej sú tie samé, sú jednotajné so záujmami všetkých uhorských, z ohľadu slobody národnej ale, so záujmami všetkých doteraz zákonmi utlačených národov, menovite: Rusínov, Rumunov, Srbov a Chorvátov, takže v priestore tom, ktorý národ slovenský obýva, úplne to isté žiada pre seba (ohľadom totiž národnosti a slobody), čo bratia Maďari skutočne už majú — a za to aj jeden za všetkých a všetci za jedného stáť a bojovať chce, a že táto solidárnosť, s ktorou národ slovenský pred očami národov slobodných uhorských k záujmom slobody a národnosti hlási sa, vynútená je utlačením národov nemaďarských!

XV. Na stole zložený zborník žiadostí a osvedčení národných názvom Memorandum národa slovenského označiť.

XVI. Patričné Memorandum národa slovenského výlučne snemu krajinskému predložiť.

XVII. Vypraviť do Pešti³ vyslanstvo dôstojné pod vedením Jeho Osvietenosti pána veľžupana baróna Šimona Révayho, menovite vysokého stavu a názvu svojho hodných p. p. Martina Szentiványiho, Jozefa Justha, Štefana Daxnera, Josefa M. Hurbana, Jána Francisciho, Viliama Pauliny-Tótha, Jána Gotčára, Jána Palárika, Štefana Závodníka, Ludovíta Turzo-Nosického, Alexandra Pongrácza, Fridricha Malatinského — a mimo s úctou tu menovaných každého, ktokoľvek z prítomných pripojiť by sa chcel — s tým naložením, aby, akonáhle Memorandum toto prepísané a podpísané bude, bez odkladu do metropole vlasti vybrali sa a úlohu im zverenú, velevážnu v sprievode požehnania a ochrany božej nastúpili.

XVIII. Vymenovať stály národný výbor, ktorého údovia sú nasledujúci p. p. Štefan Daxner, Ján Moravčík, Ján Gotčár, Jozef M. Hurban, Ján Országh, Viliam Pauliny-Tóth, Ludovít Turzo, Ján Palárik, Samuel Novák, Michal M. Hodža, Július Plošic, Ján Jesenský, Juraj Matuška, Štefan Závodník, Juraj Slota, Samuel Štefanovič, Andrej Hodža, Michal Mudroň, Ján Čipka, Tomáš Červeň, Fridrich Malatinský a Štefan Hýroš, a ktorý pod predsedníctvom slávne a múdre tu predstatujúceho p. p. Jána Francisciho — hneď po skončení zhromaždenia tohoto postať svoju nastúpi; medzi iným menovite preklad Memoranda maďarský, nakoľko možno dokonalejší a verný, obstará, taktiež odpisy oboj, pôvodinu i preklad maďarský vlastnoručne podpíše — a o to pečovať bude, aby vzdor akýmkoľvek premenám a prekážkam, ktoré odstrániť v jeho moci by ležalo — to isté Memorandum časom príhodným vysokému snemu doručené a žiadúcim výsledkom korunované bolo: mimo toho prevedenie uznesení zhromaždenia tohoto, včerajších i dnešných, v čas potreby zvolanie na základe slobodnej spolkovitosti takéhoto valného národného zhromaždenia — prozatýmne pokonávanie neodkladných prác a záležitostí národných, vôbec záujmy a prospech všestranný národa slovenského na srdci a pamäti nosiť, ku všetkému tomu menom národa a zhromaždenia, zápisom týmto výslovne splnomocnený a zvlášte povolaný súc — za právo i povinnosť

³ Totiž do Pešti, resp. Budína.

národnú pokladať si bude, — a to s pomocou Hospodina, Boha všetkých národov trojjediného.

XIX. Bratom slávorodým po vlasti i po reči, menovite Rusínom, Románom, Srbom a Chorvátom denník a zápisnicu národného tohoto zhromaždenia v sprievode prímeraného prípisu prezidentovho s pozdravením a poľúbením svätým venovať, vychystať, odoslať.⁴

XX. Celé toto pojednávanie svoje, so všetkými prináležitosťami, menovite zápisnicu, denník a listiny, ako kredencionále,⁵ návody, plnomocenstvá, prípisy ku sboru i mestu Sv. Martinu, tak ako od miest a obcí, úradov i súkromných, hromadne i osobne vydané a doposlané boli, — medzi nimi predovšetkým úplnú osnovu Memoranda národa slovenského a prípis k národom zväzku solidárneho, — príslušne pristrojené a zostavené, tlačou obstaráť a vydať, obstaranie a vydanie ale toto dnes vymenovanému stálemu výboru národnému dôrazne a spoľahlivo naložiť, podrobné prevedenie záležitosti jemu s dôverou ponechávajúc a vývod z celého pokonania pred obličajom národa časom svojim očakávajúc.

XXI. Zveľadenie časopisov slovenských, predovšetkým ale a nadovšetko vystanovenie a zabezpečenie aspoň jedného politického denníka, povýšenie Pešťbudínskych vedomostí za taký, — záležitosťou prednou národa pomenovať a ju stálemu národnému výboru na srdce priviazať s tým činom a právom, aby o prostriedkoch k cieľu vedúcich zavčasu poradil sa a výsledok porady takej, ako vôľu národa uverejniač, ju uctiť a zachovať, jednému každému — kto verným menuje sa — za povinnosť položil.

XXII. Naložiť viac ráz spomenutému stálemu národnému tamtomu výboru dôrazne a úsilne, aby všetkými silami svojimi pracoval na vymožení a zriadení zvláštnych spolkov hospodárskych pre Okolie slovenské, k tomu cieľu prostredkoval osnovu stanov a ich najvyššie odobrenie, — uviedol do behu časopisy hospodárske, — vôbec ničoho nepremeškal, čo by k pozdvihnutiu národného hospodárstva, priemyslu a obchodu na Slovensku aspoň blahosfubné, požehnané prvé počiatky dokázalo.⁶

XXIII. Bezodkladné vypracovanie stanov Matice slovenskej ako spolku literárneho a jednoty milovníkov národa i života slovenského, potom predloženie osnovy takej k milostivému odobreniu a stvrdeniu na najvyššom mieste, konečne — po žiadúcom výsledku predlohy takej — zvolanie konštitutívneho zhromaždenia a ku všetkému tomu potrebné zakročenia i pokonania — s modlitbou ku trojjedinému Bohu za zdar, pomoc a požehnanie, — spôsobom ako rečeno i v punkte predošlom, tomuže stálemu národnému výboru zveriť a naložiť.

XXIV. City úcty a vďaky osobitnej, slávnemu mestu Svätému Martinu takto venované a tlmočené, ako napredku značené, tak znova i pri konci zápisnice tejto, v spoločnosti slávnostného uzavretia pre večitú pamäť chovať, potom blahoželanie národu

⁴ Týmto rozhodnutím prejavilo memorandové zhromaždenie solidaritu s ostatnými nemaďarskými národnosťami v Uhorsku a postavilo svoje požiadavky narovneň ich prejavom v tomto smere roku 1861.

⁵ Poverovacie listiny, aké dávali obvykle voliči kandidátom poslanectva v Uhorsku.

⁶ V tejto požiadavke sa prejavilo úsilie po vytvorení samostatných hospodárskych ustanovizní, ktoré by napomáhali vytvárať hospodárske podnikanie a tým i vlastný národný trh na Slovensku.

i krajine, ďalej blahodarenie prítomným pánom veľžupanom o ostatným šľachticom, slovom pána predstatu vyjadrené, ako i vrelú bratskú lásku a uznanosť, kroz jedného z prvých otcov a vodcov národa pánu predstatovi prekrásne podanú, stvrdiť a osvojiť si, — nadovšetko ale a na rozhodnú doborečiť Hospodinovi Bohu, Otcu, Synu i Duchu Svätému za pomoc až do hodiny tejto, jemuž sláva na veky vekov.

Ján Francisci, predstata,

zápisníci: { Michal Mudroň,
Pavol Mudroň,
Viliam Pauliny-Tóth,
Juraj Slota,
Samuel Štefanovič,
Ludovít Turzo.

88

Prípis Slovákov k Chorvátom, Srbom a s niektorými premenami k Rusínom a Rumunom.

Uverejnili PbV, roč. I, č. 38. Budín 26. júla 1861.

V zmysle rozhodnutia slovenského národného zhromaždenia zaslané bolo Memorandum uhorským Chorvátom, Srbom, Rusínom a Rumunom, ktorých národné orgány sa informujú o martinskom zhromaždení a súčasne sa vyzývajú k spolupráci a solidarite v budúcnosti.

Slavorodí Bratia Horvati.¹

Podľa uzavretia nášho v národnom slovenskom zhromaždení v Turčianskom Sv. Martine dňa 6. a 7. Junia 1861 uzneseného, činíme tento prípis k Vám, slavorodí bratia naši! prosiaci dôvernou bratskou láskou slavianskou, aby ste prisloveniu tomuto nášmu pozorne a dobrotive vnímali.

Musíme sa Vám napred dobrotou Božou pochváliť, že večný ten Otec a milovník národov to radostné hnutie dal mužom a ľudu nášho kmena slovenského sa tak mnohoosobne a mnohočetne ku národnej porade zhromaždiť, a to na vyvolanie jedného malého, ale samým rýdzim slovenským obyvateľstvom obydleného mestečka. To si my za mnoho máme, jednak preto, že, jako viete, naša národnia vec mnohých a mocných má odporníkov doma, ktorí nám večite i to najnevinnejšie hnutie národné za zlé majú, jednak pre to, že väčšina ľudu v národe našom, tu o svoje nedbala, tam odstrašená a znevoľená, ťažko ku početnejším takým poradám sa zobrať dáva. A takže do

¹ Adresáti sa menili. Náš text bol adresovaný Chorvátom, pre Rusínov a Rumunov boli vyhotovené texty s niektorými menšími zmenami.